

Analyse

15. maj 2025

Danskerne ønsker at arbejde mindre: 40 pct vender ryggen til regeringens afskaffelse af store bededag

Af Ulrik Beck

Kraka og Deloitte-samarbejdet Small Great Nation har spurgt danskerne om deres ønsker om arbejdstid nu og i fremtiden. Undersøgelsen viser, at kun omkring 60 pct. af danskerne har øget deres arbejdstid som følge af afskaffelsen af store bededag fra 2024.

Danskerne vil gerne arbejde mindre, end de gør i dag, og i fremtiden forventer de også at arbejde mere, end de egentlig har lyst til – selv når de tager højde for, at en lavere arbejdstid betyder en lavere løn. Dermed går 40 pct. af danskerne kontra på regeringens mål med blandt andet afskaffelsen af store bededag om at få danskerne til at arbejde mere.

For den enkelte kan en lavere arbejdstid føre til højere velvære, men det vil samtidig også betyde færre kroner og øre i skatter til at finansiere velfærdssamfundet.

Det viser analysen:

- I gennemsnit ønsker danskerne at arbejde 2,2 timer mindre, end de faktisk gør.
- Kun 38 pct. af de adspurgte ønsker den arbejdstid, som de har i dag.
- Danskerne ønsker også at arbejde mindre om 10 år, end de forventer at gøre.
- Ca. 60 pct. af danskernes arbejdstimer på store bededag bliver brugt på at arbejde
- Det er meget mere end 0 pct., som nogle økonomer forventede ville være effekten på lang sigt, men det er også mindre end de 75 pct., som Finansministeriet vurderede ville være den langsigtede effekt.
- Om nogle år kan effekten vise sig at blive endnu mindre end de 60 pct., da tilpasningen af arbejdstid til danskernes ønsker kan tage tid, hvis det skal ske gennem overenskomster eller kollektive aftaler på arbejdspladsen.

Kontakt

Cheføkonom
Ulrik Beck
Tlf. 3140 8705
E-mail urb@kraka.dk

Danskerne ønsker at arbejde mindre i fremtiden

Øget velstand veksles til kortere arbejdstid

Når velstanden stiger, vil mange gerne veksle en del af den øgede velstand til mere fritid. Denne historisk set stærke sammenhæng kan genfindes på tværs af den industrialiserede verden, om end med forskellig styrke, jf. Kraka (2023). Historisk har danskerne vekslet ca. en fjerdedel af den øgede velstand til mere fritid.

Lavere arbejdstid reducerer offentlige indtægter

Lavere arbejdstid kan ligesom køb af varer og tjenester øge velfærden for den enkelte – det er grunden til, at mange ønsker det. Men målt i kroner og øre reducerer en lavere arbejdstid den økonomiske velstand, og påvirker også de offentlige finanser gennem reducerede skattebetalinger, da arbejdsudbuddet mindskes. I Finansministeriets officielle fremskrivning indregner man ikke effekterne af et eventuelt fremtidigt fald i arbejdstiden, da fremskrivningen hviler på et underliggende princip om intergenerationel lighed. Hvis man indregnede fremtidens fald i arbejdstid i dag, ville det også kræve, at nutidens generationer skulle betale for, at fremtidige generationer kunne holde mere fri. Det er dermed et sundt princip ikke at indregne det i fremskrivningen, men det kan alligevel give god mening at forholde sig til konsekvenserne af faldende arbejdstid i vurderingen af hvor Danmark står i 2050.

Afskaffelse af st. bededag: upopulær og tvivl om effekten

Som forsøg på at øge arbejdsudbuddet og forbedre de offentlige finanser, afskaffede regeringspartierne samt Radikale Venstre i 2023 store bededag med virkning fra 2024. Forslaget var voldsomt upopulært blandt vælgerne, og der var også en ophedet debat blandt økonomer om, hvilken effekt forslaget egentlig kunne forventes at have på den faktiske arbejdstid. For forslaget ændrede ikke ved befolkningens underliggende ønsker for fritid, men kun de formelle rammer for hvor mange dage, man skulle arbejde.

Denne analyse: Forventninger og ønsker til arbejdstid

I denne analyse undersøger vi, om danskerne i dag arbejder så meget som de ønsker, og hvilke ønsker de har til deres arbejdstid i fremtiden. For hvis danskerne ønsker at arbejde mindre i fremtiden, vil det påvirke Danmarks velstandsniveau såvel som de offentlige finanser. Til sidst følger vi op på debatten om store bededag ved at undersøge, hvordan danskerne selv siger, at de har tilpasset deres arbejdstid.

Danskerne ønsker at arbejde mindre

Generelt set ønsker danskerne at arbejde mindre end de gør, selv når de tager højde for at en lavere arbejdstid også giver en lavere indkomst, jf. figur 1.a. I gennemsnit ønsker danskerne at arbejde 2,2 timer mindre end de faktisk gør. Det er i overensstemmelse med den historiske trend, hvor folk ønsker at veksle en del af velstandsstigningen i de seneste år til mere fritid. Der er forskelle på tværs af aldersfordelingen, hvor særligt de unge voksne mellem 18-30 år angiver, at de ønsker at arbejde lige så meget som de faktisk gør, hvorimod både aldersgrupperne 31-55 samt de 56+-årige ønsker at arbejde mindre end de gør. Forskellene mellem faktisk og ønsket arbejdstid er generelt signifikant forskellige, undtagen for de 18-30-årige. Faldet dækker over et ønske hos mange om at arbejde mindre end de gør. Således er det kun 38 pct. af de adspurgte, der ønsker en arbejdstid, der ligger indenfor en time af deres faktiske arbejdstid.

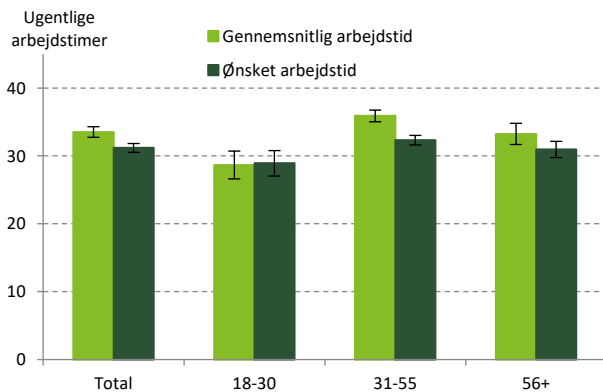
Svar passer med AKU-survey

Svarene for den faktiske arbejdstid passer fint med det såkaldte AKU-survey. Således har respondenterne i vores survey angivet, at de arbejder gennemsnitligt 33,5 timer om ugen. AKU-responderne angav i 2024 også, at de i gennemsnit arbejdede 33,5 timer i deres hovedjob.¹

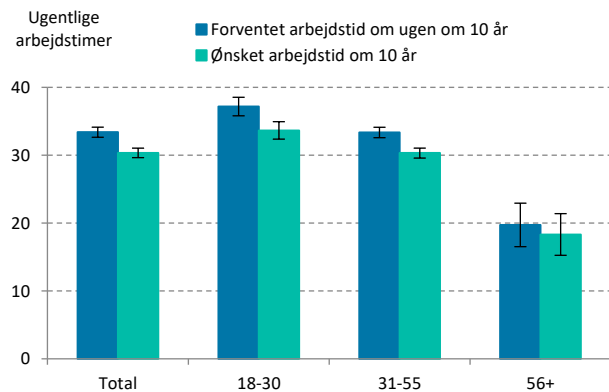
¹ Se Statistikbanken, tabel AKU420A. Formuleringen af survey-spørgsmålet følger formuleringen i Danmarks Statistiks såkaldte AKU-survey. Konkret har vi bedt respondenterne udføre følgende sætning "Inden for de seneste 4-12 arbejdsuger har jeg i gennemsnit arbejdet [indsæt tal] timer." I AKU-surveyet spørges der "Kan du give et bud på et gennemsnitligt antal timer du har arbejdet per uge, baseret på de seneste 4 – 12 uger?".

Figur 1 Danskernes arbejdstid – realiteter, forventninger og ønsker

Figur 1.a Danskerne ønsker at arbejde mindre end de gør...

Figur 1.b ...og ønsker at arbejde mindre end de forventer i fremtiden

Anm.: De vertikale sorte streger angiver 95 pct. konfidensinterval. Beregningerne er foretaget ud fra de i alt 1.338 respondenter, der angav, at de arbejdede i dag (figur 1.a) og i alt 1.286 respondenter, der angav at de ønsker at arbejde om 10 år (figur 1.b) Pensionister og studerende uden arbejde er ikke inkluderet i de to figurer. Spørgsmålene blev indledt med følgende tekst: "Vi vil nu spørge til, hvor meget du arbejder, hvor meget du ønsker at arbejde, og hvor meget du forventer at arbejde. Hvis du har betalt frokostpause, bør du tælle denne med som arbejdstid i spørgsmålene. Når vi spørger til din ønskede arbejdstid, bør du lægge til grund, at din samlede løn stiger/falder proportionalt med din arbejdstid. Når vi spørger til din arbejdstid om 10 år bør du lægge til grund, at lønningerne i samfundet forventes at være højere end i dag."

Kilde: Survey udarbejdet i samarbejde med Epinion samt egne beregninger, se boks 1.

I fremtiden forventer danskerne at arbejde mere end de ønsker

Billedet med en højere arbejdstid end den, som danskerne ønsker, gentages når vi spørger til hvordan respondenterne ser deres arbejdsliv om 10 år, jf. figur 1.b. På tværs af alle aldersgrupperne har respondenterne angivet, at de ønsker at arbejde mindre om 10 år, end de forventer at gøre. Ønsket om at arbejde mindre i fremtiden end man gør i dag, ser derfor ud til at være til stede i den danske befolkning. Forskellene mellem forventet og ønsket arbejdstid er signifikant forskellige for alle de viste aldersgrupper. Det store fald i både forventet og ønsket arbejdstid i fremtiden for de 56+-årige sammenlignet med den faktiske og ønskede arbejdstid i dag skyldes formentlig, at en del i denne gruppe forventer helt eller delvist at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet inden for de næste 10 år.

Reagerer danskerne på deres ønsker om lavere arbejdstid?

På baggrund af danskernes svar kan man stille spørgsmålet: Hvis folk både i dag og i fremtiden siger, at de ønsker at arbejde mindre, hvorfor reagerer de så ikke på det med en lavere faktisk arbejdstid? Er det blot en drøm, som danskerne har, som aldrig bliver til virkelighed?

Boks 1 Befolkningsundersøgelse

Epinion har foretaget en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse hos danskere fra 18 år og opefter for Kraka Deloitte med det formål at undersøge danskernes holdninger til store emner med betydning for samfundsudviklingen frem mod 2025. Spørgeskemaet er blevet besvaret af 2.164 personer og er indsamlet repræsentativt efter køn, alder og herkomst. Svarene er indsamlet i februar 2025.

Der er spurgt ind til følgende emner:

- Velfærdsstaten og offentlige finanser
- Klima
- Demografi og fertilitet
- Produktivitet og arbejdstid

Arbejdede folk mere pga. afskaffelsen af Store bededag?

Mange arbejder ikke mere, selvom store bededag er afskaffet

For at vurdere, om folk faktisk reagerer på deres ønsker om en lavere arbejdstid har vi spurgt til, hvordan folk faktisk reagerede på afskaffelsen af Store bededag. Afskaffelsen af store bededag var som udgangspunkt en *forøgelse* af den årlige arbejdstid, fordi alle der før havde holdt fri på store bededag nu skulle arbejde. Hvis man skal forvente, at folk i fremtiden rent faktisk vil reagere på

deres ønske om at arbejde mindre, må man forvente, at mange *ikke* øgede deres arbejdstid, bare fordi de formelle rammer for arbejde og fritid blev ændret.

Afskaffelse af Store bededag: Økonomer var uenige

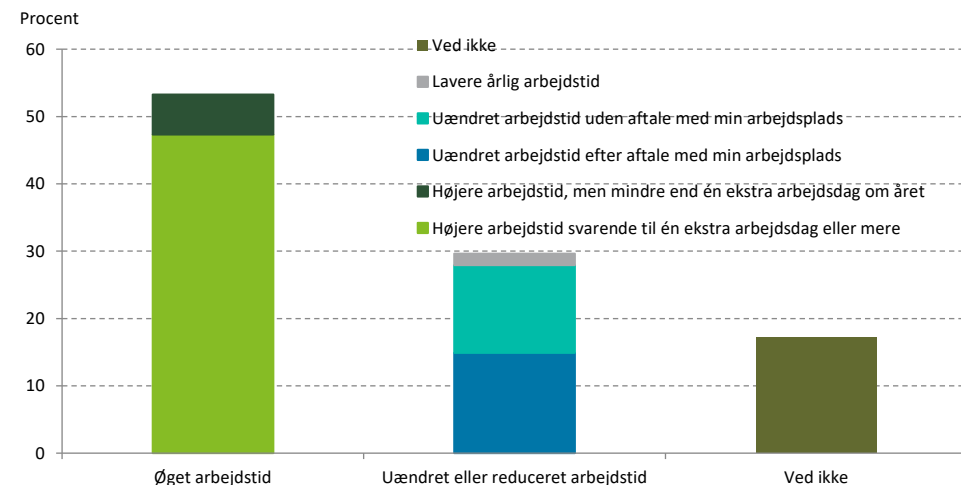
I forbindelse med afskaffelsen var der en debat blandt økonomer om, hvilken effekt man kunne forvente. På den ene side argumenterede nogle økonomer for, at folks underliggende ønsker om afvejningen mellem arbejde og fritid ikke var ændret, og derfor måtte man forvente, at folk reagerede ved at forhandle sig til mere fritid i forbindelse med lønforhandlinger, eller simpelthen arbejde mindre uden en aftale med deres arbejdsgiver, fx ved at arbejde mindre over. På den anden side argumenterede særligt Finansministeriet for, at arbejdstiden ville blive væsentligt forøget. Det kan forklares ud fra bl.a. såkaldte *normdannende effekter*. Når bl.a. daginstitutioner og butikker er åbne, og når alle andre går på arbejde på, hvad der før var en helligdag, så bliver det naturligt for den enkelte også at gå på arbejde (Finansministeriet, 2023).

Centralt spørgsmål: Størrelsen på gennemslag

Begge mekanismer kan være til stede samtidigt, og spørgsmålet er derfor, hvor stort *gennemslaget* fra afskaffelsen af en helligdag på den faktiske merarbejdstid er. Finansministeriet regnede med et gennemslag på 75 pct. i 2030, men andre økonomer argumenterede for, at det kunne være meget lavere, og endda at det kunne være mere rimeligt at regne med et gennemslag på 0 pct. på lang sigt. Fx udtalte overvismand Carl-Johan Dalgaard om afskaffelsen af store bededag: "jeg [har] svært ved at se, at det burde være noget, der kunne påvirke arbejdsudbuddet på den lange bane".²

28 pct. af danskerne angiver, at deres arbejdstid er uændret (kombinationen af kategorierne "uændret arbejdstid uden/efter aftale med min arbejdsplads"), enten gennem en aftale med deres arbejdsgiver (15 pct.) eller uden en aftale (13 pct.), jf. figur 2. Hertil kommer yderligere 2 pct., som arbejder mindre end før. Omvendt angiver 51 pct. af danskerne, at deres arbejdstid er forøget, og 45 pct. af danskerne angiver, at deres arbejdstid er forøget 1:1, dvs. med én ekstra arbejdsdag.

Figur 2 Danskernes reaktion på afskaffelsen af Store bededag

Anm.: Beregningerne er foretaget ud fra de i alt 1.179 respondenter, der har svaret på spørgsmålet og som arbejder i dag. Surveyrespondenter der har angivet at de var arbejdsløse, studerende eller pensionister, er ikke inkluderet.

Kilde: Survey udarbejdet i samarbejde med Epinion samt egne beregninger, se boks 1.

Gennemslaget har været under 100 pct.

Hvis man tager danskernes egne svar for pålydende, har arbejdstidsforøgelsen i samfundet som følge af afskaffelsen af store bededag været mindre end 100 pct. Kun 45 pct. angiver, at deres arbejdstid er forøget 1:1.

² <https://nyheder.tv2.dk/business/2023-03-01-overvismand-ingen-langtidseffekt-ved-at-fjerne-store-bededag>. I samme artikel udtaler Dalgaard også, at der godt kan være en effekt på kortere sigt.

Skøn for gennemslag: 60 pct.

Samtidig ser effekten for nuværende dog også ud til at være større end 0. Det ser altså heller ikke ud til at være tilfældet at folks arbejdstid er helt uændret – i hvert fald på kort sigt. Det er ikke muligt at beregne det præcise gennemslag ud fra survey-spørgsmålet, men ud fra en række antagelser har vi beregnet et skøn for gennemslaget på omkring 60 pct.³ Finansministeriets bud på et gennemslag på 75 pct. i 2030 ligger dermed i den høje ende ift. hvad danskerne svarer allerede i 2025, men er omvendt heller ikke helt udenfor skiven.

På lang sigt kan gennemslaget være mindre

Frem mod 2030 og på endnu længere sigt kan effekten vise sig at blive mindre endnu. Det kan fx være, at det ikke er muligt at få lov til at arbejde færre timer i ens nuværende job, og at en lavere arbejdstid dermed kræver, at man skifter job. Det kan også være, at det for mange arbejdsgivere er besværligt at tilrettelægge arbejdet, hvis nogle medarbejdere ikke er til stede i samme omfang som andre. Hvis det er tilfældet, vil lavere arbejdstid kræve en koordineret indsats på arbejdspladsen. Af bl.a. disse grunde kan ændringer i arbejdstid tage tid førend de materialiserer sig, ikke mindst hvis det kræver at det bliver taget op som et krav i kollektive aftaler på arbejdspladsen eller i overenskomstforhandlinger. Historisk er netop overenskomstforhandlinger en af hovedmekanismerne, der har bidraget til en lavere arbejdstid, jf. Kraka (2023).

Regler og lovgivning har effekt – i hvert fald på kort sigt

Uanset hvordan danskerne præcis ender med at reagere på afskaffelsen af store bededag, så illustrerer danskernes svar, at politikernes regler og lovgivning har en betydning for samfundets arbejdstid – i hvert fald på kort sigt. Men effekten er slet ikke 100 pct., og på længere sigt kan det være svært at kæmpe mod hvad der ser ud til at være et dybtliggende ønske hos danskerne, nemlig at veksle en del af velstandsstigningen over tid til mere fritid.

³ Skønnet er beregnet ud fra forudsætninger om et gennemslag på 100 pct. for dem, der arbejder én ekstra arbejdsdag eller mere og et gennemslag på 0 pct. for dem, der har uændret arbejdstid. Desuden er der regnet med et gennemslag på 50 pct. for dem, der har svaret at de arbejder mere, men mindre end 1:1 og -25 pct. for dem, der har svaret, at de arbejder mindre. Desuden er det antaget, at dem, der har svaret "ved ikke" fordeler sig som dem, der har svaret på spørgsmålet. Det giver et gennemslag på 59 pct., som vi grundet den store usikkerhed afrunder til 60 pct.